№ 21 ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 14 **1898** ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 14 № 21

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կօպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(26-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ «ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԲԱՑԻ ՏՕՆ ԵՒ ՏՕՆԵՐԻՆ ՅԱՋՈՐԴ ՕՐԵՐԻՑ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն):

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով: Բառին վճարվում է 2 կօպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պէտք է փորձել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օրէցօր. Հրաւիրեցէք համապատասխան ույժեր. Նամակ Բագուից. Նամակ Զանգեզուրից. Նամակներ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Բուլօվ Ֆիրխօվ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ամերիկայից. Ներսէս V և իշխան Վօրօնցօվ.

ՊԷՏՔ Է ՓՈՐՁԵԼ

Աչքի առաջ ունենալով այն համակրու-թիւնը, որին արժանացան մեր մէջ ժողովրդական էժանագին գրադարանների փորձերը և այն ընդհանուր ձգտումը, որ երևում է մեր գաւառներում՝ հիմնելու հասարակաց ընթերցարաններ, հարկաւոր ենք համարում մատնացոյց լինել մի համակրելի ընկերութեան վրա, որ մի քանի ամիս առաջ հաստատվեց Աւստրիայի Վիեննայ մայրաքաղաքում:

Այդ ընկերութիւնը, որ կրում է «Գրադարան» անունը, նպատակ է դրել գրադարանների մի ամբողջ ցանցի միջոցով ժողովրդի մէջ տարածել օգտակար գրքեր, զարգացնել ընթերցանութիւն, տարածել գիտութիւն և առհասարակ ամեն կերպ նպաստել ժողովրդի ինքնակրթութեան գործին: Ընկերութեան գլխին կանգնած են նոյն հեղինակաւոր և գործունեայ անձինք, որոնք կազմակերպեցին ժողովրդական դասախօսութիւնների, կամ ժողովրդական համալսարանների գործը: Իր նպատակին հասնելու համար ընկերութիւնը որոշել է Վիեննայի բոլոր թաղերում բանալ գրադարաններ, որոնց մէջ պէտք է լինեն թէ ընթերցանութեան և թէ գրքերը տուն տալու բաժանմունքները: Ընկերութեան ծրագիրը մեծ համակրութիւն գտաւ և իսկոյն ժողովվեց 10,000 գուլդէն, որով բացվեց առաջին գրադարանը 6000 հատոր գրքով և 200 պարբերական հրատարակութիւններ պարունակող ընթերցարանով: Շատ անձինք խոստացել են մեծ նուիրատուութիւններ անել և ամեն կերպ օգնել նոր ընկերութեանը: Ընթերցարանի մուտքը նշանակված է 2 կրեյցեր, կամ մեր փողով, $1\frac{1}{2}$ կօպէկ: Ընթերցարանի մէջ կան ամեն ուղղութեան գրքեր և լրագիրներ, բացի փողոցային անբարոյականացնող լրագիրներից: Որքա՞ն ցանկալի է, որ այդտեսակ՝ կրթական մեծ նշանակութիւն ունեցող հիմնարկութիւնները անձնուէր պրօպագանդիստներ գտնեն և մեր մէջ, քանի որ ժողովրդական ընթերցարաններ և գրադարաններ հիմնելու հարցը մեր՝ գրքից և ընթերցանութիւնից զուրկ ժողովրդի համար ոչ միայն անհրաժեշտ է, այլ մտաւոր կեանքի և մահվան խնդիր:

Արդեօ՞ք չէր կարելի, որ օրինակ Թիֆլիսում ևս հիմնվէր մի կենտրոնական գրադարանական ընկերութիւն, որ ունենալով իր հաստատած կանօնադրութիւնը, հաստատ հիմքերի վրա դնէր թէ ներկայումս գոյութիւն ունեցող էժանագին գրադարանների գործունէութիւնը, նրանց ճոխացնէր, հարստացնէր նոր գրքերով և հրատարակութիւններով, և թէ ձեռնարկէր նոր գրադարաններ հիմնելու այն քաղաքներում և գիւղերում, ուր պահանջ է զգացվում, ուր կարիք կայ: Մենք հաւատացած ենք, որ մի այդպիսի հաստատութիւն կարող է աջողութիւն ունենալ. նա կը վայելէր հասարակութեան համակրութիւնը և կը գրաւէր թէ շատ անդամներ և թէ նուէրներ: Պէտք է փորձել:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԷՑՕՐ

XLII

Մեղաւոր է,—ահա ֆրանսիական արդարադատութեան պատասխանը՝ ամբողջ մտածող մարդկութեան, որ երկու շաբաթից ի վեր համակրական ցոյցեր էր անում մեր ժամանակի ամենամեծ և ամենահամարձակ գրողին—Զօլային: Գնացէք ու սրանից յետոյ հաւատացէք դատարանի անաչառութեան, երդվեալների խղճի անկախութեան, փաստերին, որոնք ամենքն էլ, ինչպէս երևում է, նսեմացան և չքացան «կեցցէ զօրքը» աղաղակների, և գեներալների փայլուն կոճակների առաջ...

Ոչ միայն մեղաւոր է, այլ և արժանի մի ամբողջ տարվայ բանտարկութեան, պատժի ամենամեծ չափին, որ սահմանել է հանրապետութեան օրէնքը: Կարծէք արդարադատութեան առաջ կանգնողը ոչ թէ մի անարատ մարդ էր, անկեղծ, թէև գուցէ անզուսպ իր կրքերի մէջ, նուիրված հայրենիքին և ճշմարտութեան, պատրաստ իր ամբողջ կեանքը զոհելու արդարութեան, այլ մի բախտախնդիր, որ ներշնչված յետին նպատակներով՝ վտանգաւոր աղմուկների պատճառ դարձաւ, խանգարելով «հասարակաց խաղաղութիւնը»...

Եւ զօրանալ դատարանին կատարելապէս արժանի գտնվեց դահլիճի մէջ խռնված հասարակութիւնը, որը, ինչպէս հաւատացնում են հեռագիրները, դատավճիռը ընդունեց երկարատև ծափահարութիւններով: Ծափահարութիւններ, այն էլ երկարատև, այն րօպէին, երբ մեղադրվում է մարդը: Ինչ ուզում էք ասացէք, բայց դա արդէն անջնջելի արատ է ֆրանսիական անուան, մի աներկբելի ապացոյց այն կուրութեան, որին հասել է ֆրանսիացին, որը ընդունակ է ծափահարութիւններով ընդունելու մեղադրական դատավճիռ, այն էլ ոչ թէ մի մարդասպանի, սրիկայի, հայրենիքը վաճառողի, այլ իր ամենամեծ գրողի, հայրենիքի պարծանքի դէմ կայացրած դատավճիռը...

Խ. Մալումեան

ՀՐԱՒԻՐԵՑԷՔ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՈՅԺԵՐ

Կովկասի և Անդրկովկասի մէջ չը կայ այժմ մի փոքր ի շատէ նշանաւոր գաւառական քաղաք, ուր մտցրված չը լինի քաղաքային ինքնա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

Նիւ-Եօրք, յունվարի 25-ին

Ամերիկայի հայ գաղթականութեան մեծագոյն մասը գրեթէ Հայաստանի երկու նշանաւոր գետերի շրջակայքում գտնված քաղաքներից և գիւղերից են: Նիւ-Եօրքի մէջ եղած հայերի հարիւրին իննսունը տիգրանակերտցի, խարբերդցի և գլխաւորապէս այս քաղաքների շրջակայ գիւղաքաղաքներից և գիւղերից են: Այդ երկու վիլայէթների գաղթականութեան հոսանքը չարունակվում է, և թերևս այսուհետև էլ շարունակվի, մինչև բոլորովին չը դատարկվեն այդ նահանգները. կը մնան ճանապարհածախս չունեցող վերջին չքաւորները և փչացած կառավարութեան արժանաւոր նպատակները՝ վրէժմանուկները... Այսպէս են պատմում այստեղ հասնող գաղթականներից շատերը: Ամեն շաբաթ 5—10 գաղթական է մտնում Նիւ-Եօրք, որոնց մի մասը գնում է Ուստր, ուր հայերը բազմամարդութեան կողմից երկրորդ տեղն են բռնում և դրանք էլ մեծ մասամբ խարբերդցիներ են: Մի մասը մնում է Նիւ-Եօրքում և մնացեալները ցրվում են զանազան կողմեր՝ Միացեալ Նահանգներում, ուր գտնվում են իրանց ազգականները, բարեկամները կամ ծանօթները:

Միջին հաշւով, եթէ շաբաթական հաշւենք տասը գաղթական (բացի Նիւ-Եօրքի նաւահանգստից, ուրիշ նաւահանգիստներում էլ են դուրս գալիս, օրինակ Բօսթօն, Ֆիլադելֆիա և Կանադայում Մօնթրէալ), տարեկան Ամերիկա գաղթող հայերի թիւը կը հասնի 500—600-ի, մի պատկառելի թիւ մի բուռն ժողովրդի համար: Եւ ուր կը հասնի այս կրտսաբեր գաղթականութեան վախճանը, եթէ այս հոսանքը տարից տարի չարունակվի: Չը մոռանանք յիշեցնել, որ Միացեալ Նահանգների կառավարութիւնը վերջերս սկսել է օրէնքի տրամադրութեան հիման վրա շատ խստութեամբ վարվել մանաւորապէս հայ գաղթականների հետ, մինչդեռ, ընդհակառակը, ժողովուրդը գովասով և մեծ համակրութեամբ է վերաբերվում հայ գաղթականութեան: Երրորդ կարգի ճանապարհորդները արգելվում են Էլլիս կղզում և ենթարկվում ամենախիստ քննութեան. ծերերին, հիւանդոտներին, անդամի պակասութիւն և առհասարակ 30 դոլարից (մօտ 60 րուբլի) պակաս դրամ ունեցողներին նոյն նաւով վերադարձնում են: Սակայն եթէ վերջիններս կառավարութեանը ցոյց տան մէկը, որ իրանց համար երաշխաւորի, թոյլ կը տրվի ցամաք դուրս գալ: Մօտ օրերս երկու հայի, այր և կին, վերադարձրին կրկին Մարսէյլ:

Ժողովրդի համակրութեան մասին մի թեթև ծանօթութիւն տալու համար երկու յայտնի անձնաւորութեան կարծիքը պատմենք: Տողերիս գրողը քաղաքիս ամենամեծ հիւանդանոցներից մէկում պառկած էր. հիւանդութեան երկրորդ օրը քաղաքի առաջնակարգ պրոֆէսոր Ճէյքսօնը, 15 ուսանողներով շրջապատված, մտաւ մեր սենեակը՝ հիւանդներին քննելու: Կարգը հասաւ ինձ: Առաջին բժշկական քննութիւնը պիտի կատարէր իմ վրա, ուստի նախ կարդաց գլխիս կողմը կախված տոմսակը՝ ազգանունս և ինչ ազգի վերաբերելս և ապա քննութիւնից առաջ դիմեց ուսանողներին հետևեալ խօսքերով:—«Ահաւասիկ, պարոններ, ձեզ ներկայացնում եմ մի հայ, որոնց կրած տանջանքների մասին՝ բարբարոս թիւրքերի և քիւրդերի կողմից, այնքան շատ կարդացել, լսել, խօսել ենք, և դուք շատ անգամ հետաքրքրվել էք հայերով: Ահաւասիկ մի հայ, որ դէմքով և գծագրութեամբ շատ նման է սաքսօնական ազգին: Մենք համակրում ենք այս հին, ամենատանջուած և քաղաքակրթութեան սիրահար ազգին. մենք հաւատում ենք ընդհանուր ազգերի ապագայ քաղաքակրթութեան: Եւ մենք հաւատացած ենք, վաղ-թէ ուշ հիւանդ Թիւրքիան կը կործանվի՝ և մարդկութեան անէծք այդ կառավարութիւնը կը վերջանայ. բայց բարբարոս թիւրքերը և քիւրդերը չարունակ դրացի կը մնան այս ազգին, և, մենք կասկած չունենք, որ նրանց քաղաքակրթութեան լծի տակ մտնելը կախված է այս ընդունակ և համակրելի ժողովրդից:» Համակրելի պրոֆէսորի խօսակցութեան միջոցին ուրախութեան արտասուքը հեղեղվում էր իմ աչքերից...

Անձնական գործով «Քրիսչըն Հերալդ»-ի խմբագրատանն եմ. խօսակցութիւնը հայերի մասին է: Հայասէր խմբագիրը ի միջի այլոց հետևեալն ասաց հայերի մասին. «Հայերը բարոյապէս բարձր ժողովուրդ են, ես այս կարծիքը կազմել եմ մեր խմբագրութեան մէջ պարբերաբար ստացված նամակներից և անձամբ փորձել եմ ինձ դիմող հայերին: Պէտք է հայերին հեռու պահել Նիւ-Եօրքի անբարոյական շրջաններից. Ճէրզիի մօտերքում առնված է հայերի համար մի կտոր հող, նոյն տեղը կառուցվում են մօտաւորապէս 20 ընտանիքի համար տներ, որ մինչև գարունը պատրաստ կը լինի: Այնքանը անշուշտ քիչ է, և մենք աշխատում ենք Նիւ-Եօրքից 40 մղոն հեռաւորութեան վրա գտնվող մի տարածութիւն յատկացնել հայերին, ուր մօտաւորապէս 150 ընտանիք կարելի է տեղաւորել»: Նոյն լրագրում շարունակ հրատարակվում են հայերի մասին համակրական ու գովասանական յօդուածներ:

Նիւ-Եօրքում հայ բանուորների վիճակը օրըստօրէ ծանրանում է. շատ դժուարութեամբ են ձեռք բերում գործ, և գործ ունեցողներն էլ չեն համարձակվում բաց թողնել, թէկուզ օրավարձը ապրուստին հազիւ բաւականանալիս լինի: Ոմանք սկսել են վերադառնալ Եւրոպա ու գլխաւորապէս Եգիպտոս, ոմանք էլ մտադիր են վերադառնալ, բայց ճանապարհածախս չունին: Մի բժիշկ պատմում էր մի ծեծատուն պօլսեցի երիտասարդի մասին, թէ «ինչպէս չը դիմանալով գործարանական դաժան աշխատութեան, թոքախտով բռնվել է, ցանկութիւն ունի Եգիպտոս վերադառնալ, բայց դժբաղդաբար դրամ չունի, և ես ստիպված եմ հանգանակութիւն բանալ երիտասարդի ճանապարհածախսը հոգալու»: Սա բացառիկ դէպք չէ գաղթականութեան կեանքից: Դեռ քանի-քանի այսպիսիները կան:

Դեկտեմբերին Նիւ-Եօրքի հայերը երկու ընդհանուր ժողով ունեցան. առաջին ժողովում լուծվեց հին հոգաբարձութիւնը և նորը կազմվեց: Նոյն ժողովում առաջարկվեց Նիւ-Եօրքում շարունակ թեմական առաջնորդ ունենալու հարցը, որին ընդդիմացան երկու վարդապետները և այս խնդիրը մեծ աղմուկի և շփոթութեան պատճառ եղաւ. «Տիգրիս» թերթը, իբրև թեկնածուներ, իրանց համառօտ կենսագրութեամբ՝ առաջարկում է այստեղի համար ամենայարմարագոյնը Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէին և Թիւրքիայի եպիսկոպոսներից՝ Մուրադեանին: Երկրորդ ժողովի գլխաւորը առարկան էր Նիւ-Եօրքում սեփական եկեղեցի ունենալու խնդիրը: Որոշվեց, որ նոր հոգաբարձութիւնը հանգանակութիւն սկսի Նիւ-Եօրքում և, տեղական թերթի ասելով՝ այս կարճ միջոցում հաւաքվել է 500 դոլար: Ոչ ոք հակառակ չէ եկեղեցի ունենալու մտքին, բայց քարուկրի եկեղեցի կառուցանելուց աւելի, եկեղեցու զաւակները խնամելու խնդիրը դրված է մեր առջև. ժողովուրդ և հոգաբարձութիւն, աւելի աստուածահաճոյ չէր լինի, եթէ այդ հանգանակութեան արդիւնքը կամ հէնց դրա նման մի հանգանակութիւն բաց անէին հազարաւոր անպատսպար որբերի համար, որոնց բաղդը վաղուց մեր ականջներին են հասել...

Մի քանի խօսք ևս այստեղի նոր և հին հայերէն թերթերի մասին: Ուստրում մի քանի պա-

վարութիւն։ Եւ սակայն, եթէ ի նկատի ունենանք «Մշակի» մէջ տպված թղթակցութիւնները, գաւառական քաղաքների ինքնավարութեան առաջին քայլերը անյաջող են։ Ի հարկէ, դրանից չենք կամենում եզրակացնել, որ քաղաքային ինքնավարութիւնը օգտակար չէ, կամ դեռ նա վաղաժամ է մեր երկրի համար։ Ոչ. քաղաքային ինքնավարութիւնը, նոյն իսկ իր այժմեան կիսանկախ և կրճատված ձևով, կոչված է հզօր զարկ տալ մեր գաւառական քաղաքների զարգացման և ընտելացնել ազգաբնակութիւնը տեղական ինքնավարութեան գաղափարին։

Եւ եթէ, չը նայելով այն մեծ յոյսերին, որոնցով ողջունվեց քաղաքային ինքնավարութիւնը, նրա առաջին քայլերը անյաջող են և կարող են հիասթափումն առաջ բերել, դրա գլխաւոր պատճառը, մեր կարծիքով այն է, որ քաղաքային ինքնավարութիւնը գործադրելու կոչված անձինք համապատասխան չեն եղել այդ դերին և պաշտօնին։ Ամեն անգամ, երբ որ և է մի քաղաքում կատարվում էր ձայնաւորների, քաղաքագլխի և կամ վարչութեան անդամների ընտրութիւն, մենք տեսնում էինք, որ ընտրողները, մոռանալով ընտրութեան իսկական նպատակը, աշխատում էին ընտրել կամ պաշտօնաթող ծեր աստիճանաւորներ, կամ դիրք և կապեր ունեցող, և կամ վերջապէս այս կամ այն կապիտալիստին հաճելի անձեր, առանց ուշ դնելու, թէ ընտրելին իր անձնական յատկութիւններով, կրթութեամբ, անցեալ գործունէութեամբ համապատասխան է քաղաքային ինքնավարութեան ղեկը ստանձնելու կոչումին, թէ ոչ։ Եւ բնական է, որ կարճ ժամանակից յետոյ ընտրվածները կամ անընդունակ են հանդիսանում, կամ իրանք են հրաժարվում այլ և այլ պատճառներով, որոնցից մէկը, ինչպէս ցոյց է տալիս Շուշու դէպքը, նաև ռոճկի քչութիւնն է։

Սակայն թող ներվի մեզ նկատել, մենք այդ վերջին պատճառը շատ անհիմն և թոյլ ենք գտնում։ Մենք գտնում ենք, որ 1500 րուբլի ռոճիկը մի համեստ հասարակական պաշտօնեայի համար բաւարար է։ Մենք դէմ չենք, որ աւելի ռոճիկ նշանակվի, եթէ միայն քաղաքի նիւթական վիճակը ներում է, բայց, կարծում ենք, որ մեր ինտելիգենցիայի մէջ կարող են գտնվել շատ երիտասարդ, կրթված ոյժեր, որոնք, փոխանակ գլխաւոր քաղաքներում դեգերելու և ինտելիգենտ պրօլէտարիատ կազմելու, կարող են մեծ աջողութեամբ գործել գաւառական քաղաքներում ինքնավարութեան ասպարիզում, իբրև քաղաքագլուխ, իբրև վարչութեան անդամ, ստանալով 1500 կամ 1000 րուբլի ռոճիկ։ Պէտք է միայն որ ընտրող ձայնաւորները ոչ թէ դիրքի, հարստութեան ետևից ընկնեն, այլ հրաւիրեն այնպիսի երիտասարդ ոյժեր, որոնց ազնւութիւնը, բարոյական ցենզը և գործելու եռանդը ոչ մի կասկածի տակ չէ։ Եւ հաւատացած ենք, որ այդ ժամանակ քաղաքային ինքնավարութիւնը, ունենալով եռանդոտ, անձնուէր և ազնիւ գործադիրներ, շատ կարճ ժամանակում կը տայ այն արդիւնքը, որ սպասվում է նրանից։

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Փետրվարի 11-ին

Վեհափառ Կաթողիկոսը իր ցանկութեան համաձայն եղաւ և՛ Սև քաղաքում ու Բալախանի։ Կարգադրիչ յանձնաժողովը ոչ մի միջոց չէր խընայել հայոց եկեղեցու պետի երթևեկութիւնը վայելուչ կացուցանելու, և նրա հետաքրքրութեանը պատշաճաւոր կերպով գոհացումն տալու համար։ Ամեն ինչ նախօրէն կարգադրված էր. ամեն՛ ինչ վայելուչ ու կանոնաւոր։ Սև քաղաքում Վեհափառին սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուեց Եղբ. Նօբէլ ընկերութիւնը, իսկ Բալախանի՝ հայ նաւթարդիւնաբերողները, որոնք հացկերոյթի ժամանակ ի պատիւ Կաթողիկոսի գալստեան՝ խոստացան օրվայ ընթացքում արտաբերած նաւթի քանակութիւնը նրա տրամադրութեան տակ թողնել։ Եթէ խոստումները ճշդութեամբ կատարեն, եթէ բոլոր սեղանակիցները մասնակցեն այդ նուիրատւութեան՝ ընդհանուր գումարը կը հասնի 60—70 հազար րուբլու։ Բացի սրանից Ա. Ծատուրեան խոստացաւ ամեն տարի, չարունակ, փետրվարի 9-ից մինչև 15-ը, մի շաբաթվայ արտաբերած նաւթի քանակութիւնը,—որ ի դէպ ասել չէ անցնում 35,000 պուդից—նուիրել Էջմիածնի և Երուսաղէմի վանքերին… Աչքի առաջ կան և առանձին մասնաւոր նուիրատւութիւններ, որոնք դեռ չեն առաջարկված և չեն ձևակերպված թէ ինչ նպատակի համար կուզենային գործադրված տեսնել։ Ցայտնի Վիշաու անգլիական ընկերութիւնը հեռագրով թոյլտւութիւն է ստացել նոյնպէս 15 հազար րուբլի Վեհափառի տրամադրութեան տակ դնել։ Նուիրատւութեան ընդհանուր գումարը անշուշտ 100,000 րուբլուց պիտի անցնի։ Նուիրատւութեան ընդհանուր հետաքրքրութեան հետ՝ հասարակութեան մէջ հարց է զարթել նաև գործադրութեան եղանակի մասին։

Ն. Դուլթեան

ՆԱՄԱԿ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻՑ

Տեղ, յունվարի 28-ին

Զը նայած, որ տեղական ջրերը և կլիման առողջարար են և գիւղական կեանքի պայմանները մեծ մասամբ նպաստում են մեր ժողովրդի առողջութեան, այնու ամենայնիւ հիւանդութեան և մահվան դէպքեր յաճախ են պատահում մեզ մօտ։ Այս երևոյթը պէտք է վերագրել գիւղացիների անմաքուր նիստ ու կացին, որի մասին բժիշկները շատ անգամ յայտնել են իրանց կարծիքը, և որը ամեն քայլափոխում մարդու աչքին է ընկնում։ Հէնց այս ա ն մ ա ք ր ու թ ի ւ ն ն էր պատճառը, որ 1892 թւին Տեղ գիւղը 500—600 զոհեր տուեց խօլերային. իսկ անցեալ 1897 թւին ժանտախտի լուրը ժողովրդի վրա ջուր էր մաղել և ահ ու սարսափի մէջ էր գցել նրան։ Անկասկած՝ ապագայում գիւղացին, հասկանալով անմաքրութեան տխուր հետևանքները, խոյս կը տայ նրանից, կը հետևէ առողջապահական կանոններին. բայց այժմ հարկաւոր է գործնականապէս, չօշափելի կերպով ցոյց տալ նրան իր օգուտը, նշանակելով գիւղական «սանիտարական կօմիսիա»։ Այս հարցի վերաբերութեամբ Գօրիս աւանում, մեզանից 12 վերստ հեռաւորութեան վրա, տեղական ոստիկանութիւնը արդէն կարգադրութիւն է արել։ Հրաւիրելով նրա ուշադրութիւնը, խընդրում ենք աչքաթող չանել մեր գիւղը, որը գաւառի բազմամարդ և առաջնակարգ գիւղերից մէկն է։

Տ. Իսրաշեանց

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Հեռագիրներով)

Կվիրիլ, փետրվարի 11-ին

Շնորհաւորում ենք արդիւնաւոր գործունէութիւնը սիրելի «Մշակի», որ ժողովրդական անդաստանի վրա սերմանեց բարիի և գիտութեան սերմեր մեր անմահ և պաշտելի կուռք Գրիգոր Արծրունու դափնիներով հիւսված փառաւոր դրօշակի տակ։ Կեցցէ յաղթական և վեհապանծ «Մշակը» ի պատիւ մեր և ի սարսափ լոյսի, ճըշմարտութեան և գեղեցկի թշնամիների։ Ուրախ ենք ամենօրեայ հրատարակութեան առիթով, որ նրա առաջադիմութեան աննսյալ ապացոյցն է։ Անկեղծ կերպով մաղթում ենք ապագայ բարգաւաճում մեծ իսկական հրապարակախօսի ոգով, որն իր փայլուն կեանքը դրեց ժողովրդի, ճշմարտութեան և արդարութեան համար։ Ձեզ՝ ոյժ, եռանդ և յաղթութիւն. իսկ մեզ՝ հաւատ, յոյս և սէր։

Եւգենիա Պետրոսեան, տիկին Մարջանեան, Նատալիա Պարոնբէգեան, Օլգա Պարոնբէգեան, Նունէ Մուսայէլեան, Մկրտիչ Տէր-Ստեփանեան, Թոմաս Պետրոսեան, Արտաշէս Վարդանեան, Ալէքսանդր Մարջանեան, Աւագ Հայրապետեան, Յարութիւն Հասան-Ջալալեան, Պետրոս Մուսայէլեան։

(Պօստով)

Ռօստօվ, փետրվարի 10-ին

Սրտանց շնորհաւորում ենք «Մշակի» 25-ամեակը և ամենօրեայ հրատարակութեան թոյլտւութիւն ստանալը։ Կեցցէ «Մշակը», որ զարթեցնում է ամեն քնողին։

Հին Նախիջևանցիներ՝ Հազարապետ Գուրջիեանց, Ստեփան Շաֆարեանց, ուսանողներ՝ Օհանէս Սարգսեան, Սմբատ Յարութիւնեան, Յովսէփ Գասպարեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, փետրվարի 1-ին

Խոնարհաբար խնդրում ենք «Մշակի» առաջիկայ համարներից մէկում տեղ տալ մեր հետևեալ տողերին։

Մօսկվայի Լազարեան ճեմարանի հայոց լեզուի ուսուցիչ՝ յայտնի բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզեան, 1897 թւի օգոստոսի 2-ին թողեց իր պաշտօնը, ծառայելով ամբողջ 35 տարի։ Մօսկվայում գտնվող նրա նախկին աշակերտներս՝ ի նկատի ունենալով մեր թանգագին դաստիարակի երկարատև և արգասաւոր մանկավարժական գործունէութիւնը մայրենի լեզուի դաստիարակութեան մէջ, վճռեցինք, ի նշան մեր ջերմ սիրոյ և երախտագիտական զգացմունքների, հրատարակել առանձին «Ժ ո ղ ո վ ա ծ ու» նուիրած նրա սիրելի անուան, և հիմնել նրա ծննդավայրում՝ Աշտարակում, գրադարան։ Ժողովածուի բովանդակութիւնը լինելու է՝ ինքնուրոյն գրութիւններ (յիշողութիւններ ճեմարանական կեանքից, հանրամատչելի գրուածքներ և այլն) և թարգմանական յօդուածներ յայտնի հեղինակներից (ի միջի այլոց հայոց պատմութեան և լեզուին վերաբերեալ)։

Արդ, ներքև ստորագրող նախկին աշակերտներս, պատիւ ունենք ի դիմաց մեր ընկերների հրաւէր կարդալու Սմբատ Շահազիզեանի նախկին սաներին՝ աջակցել մեզ յիշեալ դիտաւորութիւնները իրագործելու, հասցնելով մեզ՝ թէ իրանց գրաւոր աշխատութիւնները և թէ դրամական նպաստ։ Ցանկացողները մասնակցել այդ «Ժողովածուին», թող բարեհաճեն յայտնել, մինչև մարտի 15-ը, իրանց յօդուածների վերնագիրները հետևեալ հասցէով Москва, Арбатъ, Годеинскій пер., д. Тишининова, кв. № 24, Герасиму Власовичу Власянцъ. Քաջայոյս ենք, որ մեր համեստ նպատակը արձագանք կը գտնի մեր սիրելի ուսուցչի նախկին աշակերտների սրտերում։ Ցանկացողները ստանալ մանրամասն տեղեկութիւններ, կարող են դիմել վերոյիշեալ հասցէով։

Ի դիմաց Ս. Շահազիզեանի նախկին աշակերտների՝

Բժիշկ Կ. Վլասեանց, բժիշկ Ս. Շահնազարեանց։ Ուսանողներ՝ Ս. Քափանակեանց, Յ. Թաղէոսեանց, Ա. Ներսէսեանց, Ա. Մխիթարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մայկօպ, փետրվարի 2-ին

Քիչ ժամանակ առաջ, Էջմիածին ուխտ գնալով, տեսայ այնտեղ Թիւրքաց Հայաստանից եկած հայ գաղթականների անհլանելի դրութիւնը, որոնք մի կտոր սև հացի կարօտ այս ու այն կողմն էին ընկնում։ Բայց իզուր. հազիւ էին կարողանում իրանց քաղցը յագեցնել։ Այն օրից ինձ պարտական համարեցի թշուառ գաղթականների գանձանակի մէջ իմ փոքրիկ լուման գցել։ Ուստի ներփակեալ կը ստանաք մի ընկալագիր, 300 րուբլի, որը ստանալով, կը խնդրեմ նպատակին ծառայեցնէք, թեթևացնելու անօգնական գաղթականների անտանելի դրութիւնը։

Հին-Նախիջևանցի՝ Երեմիա Մնացականեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, փետրվարի 1-ին

«Մշակի» № 11-ի մէջ, Բագուից պ. Հ. Մելիքեանի գրածը իմ մասին ճշմարտութիւնից զուրկ է։ Առաջին սխալը այն է, որ նամակագիր պ. Մելիքեանը մոռացել է, երբ ես նրան յայտնեցի, թէ այլ ես մասնակցել անկարող եմ այն խմբի

բոններ, լոկ շահադիտական նպատակով, հրատարակում են «Եփրատ» անունով մի շաբաթաթերթ՝ զուրկ բովանդակութիւնից և լի անճոռնի տպագրական սխալներով։ Շահադիտական նպատակով սկսված թերթի հրատարակիչները, կարծում ենք, իրանց նպատակին չեն հասնի… Դրանից մի քանի շաբաթ յետոյ Նիւ-Եօրքում սկսեց հրատարակվել մի ուրիշ շաբաթաթերթ, «Տիգրիս» անունով, որը, ժողովրդի շահերին պաշտպան հանդիսացող իր յօդուածների համար սկսել է ժողովրդականութիւն գտնել. ամեն շաբաթ սպառվում է 600 օրինակ և շաբթէ շաբաթ պահանջը աւելանում է։ Բացի նոր սկսված «Տիգրիսից», Նիւ-Եօրքում ութ տարիներից ի վեր հրատարակվում է «Հայք» անունով որպէս թէ յեղափոխական ուրիշ մի թերթ, որ «երկու գոյն, մի կէնտից» աւելի բաժանորդ չունի, և շարունակ տրտնջում է, որ իր «ա մ ե ն ա օ գ տ ա կ ա ր» թերթին բաժանորդ չեն գրվում և երբեմն էլ սպառնում է հայ ժողովրդին ասելով. «Եթէ բաժանորդ չը գրվէք՝ «Հայքը» կը դադարի»…

Հ. Արզումանեանց

ՆԵՐՍԷՍ Ե ԵՒ ԻՇԽԱՆ ՎՈՐՈՆՑՈՎ

(Շարունակութիւն)

1850 թւի դեկտեմբերի 29-ին, իշխան Վօրոնցով հետևեալն էր գրում Ներսէսին՝ Թագաժառանգի ընդունելութեան մասին.

«Վաղուց է ես պատրաստվում եմ գրել ձեզ, բայց միշտ որ և է բան ինձ խանգարում էր և վերջապէս ես ամօթ համարեցի յետաձգել, որովհետև Թիֆլիս վերադառնալուցս մի քանի շաբաթ է անցել։ Ես վճռեցի օգտվել ներկայ տօներից, որպէս զի միանգամից շնորհաւորեմ ձեր տօները, ասեմ մի քանի խօսք Թագաժառանգի մեր երկրում կատարած բաղդաւոր ճանապարհորդութեան մասին, բայց ամենից շատ, որպէս զի իմանամ թէ ինչպէս է ձեր առողջութիւնը, նոյնպէս և հարցնեմ ձեզ թէ երբ մենք կարող ենք յոյս ունենալ տեսնել ձեզ, Թիֆլիսում։ Ի հարկէ դուք կարևոր գործեր ունէք Էջմիածնում և պիտի կատարէք ձեր շատ բարի դիտաւորութիւնները, բայց այստեղ էլ հայոց եկեղեցու և ազգի գործերը չեն կարող առանց ձեզ առաջ գնալ, իսկ ինչ վերաբերում է մեզ, մենք այնպէս ենք սովորել ձեզ Թիֆլիսում տեսնելու բաղդին, որ ձեր բացակայութիւնը մեզ համար շատ անախորժ է և ծանր։ Մեզ հաւատացնում են թէ դուք կը գաք փետրվարին, ես միայն կասեմ—որքան շուտ, այնքան լաւ։ Ես մի գլուխ մտածում եմ, որ տարվայ այս ժամանակին ձեզ համար լաւ և անվտանգ կը լինի ճանապարհվել Ալէքսանդրօպօլի և Ղաբաքլիսայի վրայով դէպի Դիլիջանի կիրճը, քան թէ Գօկչայի լճի վրայով։

«Դուք երևի հետաքրքրութեամբ և բաւականութեամբ հետևում էիք Թագաժառանգի ճանապարհորդութեան Կովկասում. ամեն կողմից աւելի բաղդաւոր և բաւարար բան առհասարակ չէր կարող լինել։ Նորին Կայսերական Բարձրութիւնը հիացմունքով էր խօսում Էջմիածնի և ձեր ընդունելութեան մասին. և մենք ամենքս պիտի ուրախանանք, որ Մեծ Իշխանը եկաւ մեզ մօտ և Աստուած մեզ այնպէս օգնեց, որ Գահի ժառանգի մէջ կը մնայ ամենալաւ տպաւորութիւն այն ամենի մասին, ինչ նա տեսաւ Կովկասում և որ Կովկասի բոլոր բնակիչները ճանաչեցին իրանց ապագայ Կայսրին և իմացան թէ որքան նա արժանի է իր բարձր կոչման։ Կատարեալ յարգանքով և սիրով և այլն։ Իշխան Մ. Վ օ ր օ ն ց օ վ»։

Ներսէսի պատասխանը 1851 թ. յունվարի 7-ից.

«Ես պատիւ ունեցայ ստանալ ձեր պայծառափայլութեան նամակը՝ դեկտեմբերի 29-ից և շտապում եմ մատուցանել ձեզ իմ անկեղծ երախտագիտութիւնը յարգանքի այն բոլոր նշանների համար, որ դուք միշտ ինձ ցոյց էք տուել և ցոյց էք տալիս, և շնորհակալ եմ Աստուծուց, որ դուք ձեր ժամանակից մի մասն էք հանում ինձ համար և ձեր անթիւ զբաղմունքները ձեզ չեն խանգարում խօսել ինձ հետ։

«Աստուծու նախախնամութեամբ Էջմիածնի մայր աթոռը արժանացաւ ներկայ կէս դարում մեծ հրճուանքով ընդունել իր ազատարարին, Աստուծուց օծված Թագաւոր Կայսրին, իսկ իմ կաթողիկոսութեան ժամանակ—Թագաւոր Ժառանգին։ Թող այս կէս դարը լինի բաղդի և բարօրութեան սկիզբ, թող Հայկի որդիները յիշեն դարից դար Մեծ Հայաստանի այս երջանիկ և փրկարար կէս դարը։

«Ն. Կ. Բարձրութեան ընդունելութեան ժամանակ ես կատարելապէս ուժաթափված էի, սակայն Աստուծու կարողութեամբ բաղդ ունեցայ ընդունել Նորին Բարձրութեանը, ինչպէս ներում էր իմ դրութիւնը։ Հիւանդութիւնս շարունակվում էր համարեա երեք ամիս, իսկ այժմ Աստուծու ողորմութեամբ բոլորովին առողջ եմ, բայց դեռ ես տանից դուրս գալ չեմ կարողանում. իսկ եթէ այստեղի կլիման կը թոյլ տայ դուրս գալ, այն ժամանակ ես յոյս ունեմ իմ ցանկութեամբ տեսնվել ձեզ հետ։

«Օգուտ եմ քաղում դէպքից, շնորհաւորելու ձեր, ողորմած տէր, տօները, ցանկանում եմ ձեզ աջողութիւն ձեր բոլոր ձեռնարկութիւնների մէջ. Թող երկարանան ձեր օրերը ցանկալի առողջութեան մէջ. Թող երկինքը վարձատրէ ձեզ այն բարերարութիւնների համար, որ դուք անում էք ձեր օգնութեան դիմողներին. Թող երկինքը լսէ նրա աղօթքը, որ մնալով հոգեկան յարգանքով դէպի ձեզ, միշտ պատիւ կը համարէ իր համար անուանվել ձեր խոնարհ ծառայ և աղօթարար—ամենայն հայոց կաթողիկոս Ներսէս»։

Իշխան Վօրօնցով Ներսէսին, 1851 թ. ապրիլի 18-ից։

«Մեր բոլորիս ակնկալութիւնը՝ թէ բաղդ կունենանք տեսնել ձեր վեհափառութիւնը Թիֆլիսում Քրիստոսի յարութեան տօներին, չիրականացաւ. ահա անցաւ տօնը և մեր ամենքիս խոր յարգած կաթողիկոսը չը կայ։ Սա ինձ տխրեցնում է մանաւանդ այն պատճառով, որ ես երկիւղ եմ կրում թէ մի գուցէ այն ժամանակ, երբ դուք Թիֆլիսի բնակիչներին կուրախացնէք ձեր գալստեամբ, ես այստեղ չեմ լինի, որպէս զի ես էլ իմ բաժինն ունենամ ընդհանուր ուրախութիւնից. որովհետև ես մտադիր եմ այս ամսի վերջին ճանապարհվել դէպի Լէզգինեան գիծը և այստեղ կը վերադառնամ մայիսի կէսին մօտ մի քանի օրով, ապա կը գնամ Բօրժօմի հանքային ջրերը։ Ես էլի դեռ այս յոյսն եմ տածում, որ կը տեսնվեմ ձեր վեհափառութեան հետ, բայց եթէ իմ այս յոյսը և բոցավառ ցանկութիւնը չը կատարվեն, այն ժամանակ թոյլ տուէք, որ գէթ այստեղից ես և կինս խնդրենք ձեր սուրբ աղօթքները մեր որդու համար, որ ստացաւ մեր համաձայնութիւնը ամուսնանալու տիկին Ստօլիպինայի հետ, ծնեալ իշխանուհի Տրուբեցկայա։ Թող Տէր Աստուածը ուղարկէ իր օրհնութիւնը ձեր, ողորմած հովուապետ, բարեպաշտ միջնորդութեան միջոցով, մեր մի հատիկ որդու վրա։ Խնդրելով դրա հետ օրհնել իմ կնոջը և ինձ, պատիւ ունեմ և այլն։ Իշխան Մ. Վօրօնցով»։

Ինչ խօսք որ Վօրօնցովների այս ընտանեկան ուրախութեանը մասնակից եղաւ և Ներսէսը մի անկեղծութեամբ, որ յատուկ է այսպիսի մօտիկ բարեկամներին։ Նա երկու մատանի ուղարկեց իշխանուհի Վօրօնցովային, խնդրելով իր կողմից տալ նորապսակներին։ Մի և նոյն ժամանակ առանձին նամակներով շնորհաւորեց թէ ծնողներին և պսակվող իշխանին և ստացաւ սրանցից ջերմ շնորհակալական նամակներ։

(Կը շարունակվի)

մէջ, ուր բժիշկօրը մասնախմբի անունից այցետոմսեր է ուղարկում սպառնալիքներով լի՝ դերը մերժելու պատճառով, և յայտնեցի որ իմ պայմանի մէջ չը կայ «խաղալ առանց բացառութեան ամէն դեր», մանաւանդ աղախինների անշան դերեր,—և նա ինձանից անձամբ ներողութիւն խնդրեց, որ իր «խաթրու» այս անգամ խաղամ, իսկ միւս անգամ կարգադրութիւն կանի, որպէս զի այլ ես այդպիսի դերեր չը յանձնեն: Եւ այդպէս էլ եղաւ:

Մի և նոյն դէպքը էլի պատահեց: Ես, պայմանիս զօրութեամբ, խաղում եմ ամսական 5 անգամ, իսկ երբ ցանկանում եմ՝ աւանց վարձատրութեան աւել եմ խաղում, ինչպէս մինչև այժմ ամսական 2—3 անգամ աւել եմ խաղացել: Նոյնը պատահեց յունվարին և ես պայմանս կատարած լինելով, երկու դեր էլ աւել էի խաղացել: Սակայն չը նայած դրան, յունվարի 26-ին ստանում եմ ծառայի ձեռքով դեր՝ յունվարի 30-ին խաղացվելիք պիէսի համար: Առաջինը՝ հանգստանալ ուզելով և երկրորդ՝ պայմանս լրացրած լինելով, յետ ուղարկեցի դերը, սակայն բժիշկօր պ. Ալլահվերդեան ուղարկում է իր այցետոմսը, վրան գրած ահա ինչ. «Յ ա ր գ ե լ ի տ. Ա ւ ե տ ե ա ն! ուղարկում եմ նորից Զինայի դերը «Բաժանվենք» պիէսայից: Այս դերը կը լինի ի հաշիւ փետրվարի: Հարկաւոր եմ համարում աւելացնել, որ եթէ հրաժարվէք, ես ստիպված կը լինեմ խիստ միջոցների դիմելու: Յոյս ունեմ կազատէք ինձ այս տխուր պարտականութիւնից:» Բացատրութիւններն աւելորդ են: Այդ այցետոմսը նախկին այցետոմսի հետ միասին մօտս է. թողնում եմ ընթերցողին դատելու այդ մասին: Սրանով ես հարցը փակված եմ համարում և այլ ես ոչ մի խօսք չեմ գրելու:

Մարիամ Աւետեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, շաբաթ, փետրվարի 14-ին, Ներսէս կաթողիկոսի մահվան տարեդարձի օրը, Ներսիսեան դպրոցում տեղի կունենայ տարեկան հաշուետուութեան հ ա ն դ է ս ը: Վերջին տարիների նման՝ դպրոցի հոգաբարձութիւնը տպել է ուսումնական և տնտեսական մասի տեղեկագիրը: Հանդէսին ներկայ կարող են լինել և կողմնակի անձինք:

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ այս օրերս օրէնսդրական կարգով դրականապէս վճռված է կին-բժիշկներին տղամարդ-բժիշկների հետ հաւասար իրաւունքներ տալու հարցը թէ ծառայութեան իրաւունքների և թէ կենսաթոշակի կողմից: Հաւասար իրաւունքներ տուող օրէնքը վերաբերում է թէ ապագայ կին-բժիշկներին և թէ նրանց, որոնք արդէն ունեն ռուսաց համալսարանների և բժշկական բարձր կուրսերի դիպլօմներ:

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը որոշել է Արդուինում բանալ գիւղատնտեսական տ ն կ ա ր ա ն զանազան օգտաւէտ բոյսեր աճեցնելու նպատակով: Տնկարանի կազմակերպութիւնը և վերահսկողութիւնը յանձնված է մասնագէտ Ս. Տիմօֆէեվին:

—

Մի քանի ժամանակ առաջ մի պարոն, Ա. Նատրօվ, յայտարարեց, որ Սղնախի գաւառի Կիզիկիա կոչված մասում գոյութիւն ունի չերամի որդ՝ բոլորովին վայրի դրութեան մէջ: Այդ որդը ապրում է անտառի ծառերի վրա և ոչ մի խնամք չէ պահանջում: Այժմ մասնագէտները պարզում են, որ Կիզիկիայի վայրի որդը տարբերվում է խակական չերամի որդից և նրա [illegible]

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ կիրակի, փետրվարի 15-ին, ցերեկվայ ժամի 1-ին Թիֆլիսի [illegible] 1897 [illegible]

Այսօր, փետրվարի 14-ին, Թիֆլիսի ժողովրդական [illegible]

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Փետրվարի 9-ին Գանձակ [illegible] 8. Տէր- [illegible]

յանձնարարում է [illegible] Մամենովի բէկ [illegible] փախուստականին, որը և կատարվում է: [illegible]

ԹԷԼԱՒԻՑ հաղորդում են հետևեալը. «Փետրվարի 8-ին Թէլաւի հայոց և վրաց [illegible] 25-ամեակը: [illegible] մից՝ քաղաքագլուխ Մ. Թամամշեանց, որոնք արտասանեցին ճառեր: Խօսեցին նոյնպէս պ.պ. Ճավճավաձէ, Տէր-Բարսեղեան և շատ ուրիշներ: Կարդացվեցան Կովկասի զանազան քաղաքներից ստացված 80-ի չափ հեռագիրներ և նամակներ: Այնուհետև մատուցվեցին հետևեալ ընծաները՝ Թէլաւի հասարակութիւնից մի արծաթեայ թանաքաման, Թիֆլիսից՝ մէկ պօրտֆէլ ուղերձների հետ միասին, 43 մարդկանց ստորագրութեամբ, մէկ թաւշեայ ալբօմ՝ նշանաւոր հայ գործիչների պատկերներով և մէկ արծաթեայ ոսկեզօծ աւետարան, Վլադիկավկազից՝ մէկ ոսկեայ գրչակոթ, Թէլաւի ուսւմաց ս. Նունէի օրիորդաց դպրոցի նախկին աշակերտուհիներից՝ տէր-հօր պատկերը չքեղ շրջանակով, նոյն դպրոցի այժմեան հայ աշակերտուհիներից տպված ուղերձ և մի զոյգ արծաթեայ աղամաններ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Անգլիական պարլամէնտին ներկայացրված է Կապոյտ գիրքը հայոց հարցի առիթով: Կապոյտ գրքի մէջ տպված են անգլիական հիւպատոսների զեկուցագրերը Հայաստանից 1896 թւի վերջից սկսած մինչև 1897 թւի սեպտեմբերի 16-ը: Իսկապէս դիպլօմատիական դօկումէնտներ չէ պարունակում այդ գիրքը, որովհետև վերոյիշեալ ժամանակամիջոցում հայոց հարցի մասին դիպլօմատիական բանակցութիւններ տեղի չեն ունեցել: Ինչ վերաբերում է հիւպատոսական զեկուցագրերին, դրանք լի են սարսափելի տեղեկութիւններով: Այդ զեկուցագրերից երևում է, որ թիւրքերը շարունակում են իրանց գազանութիւնները և բռնութիւնները գործ դնել հայերի վերաբերմամբ: Հիւպատոսական զեկուցագրերը ապացուցանում են, որ հայերի դրութիւնը ամենևին չէ բարւոքվել և հայերի վիճակի բարւոքման համար ոչինչ րէֆօրմներ չեն մտցրվել:

Եւրոպական լրագիրները հաղորդում են, որ Անգլիան նորից բարձրացրեց Թիւրքիայի ն ե ր ք ի ն րէֆօրմների հարցը, այլ և քրիստոնեայ նահանգապետ նշանակելու կարևորութիւնը այն նահանգներում, որոնց ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը քրիստոնեայ է:

ՌՈՒԴՕԼՖ ՖԻՐԽՕՎ

—

Բ ե ր լ ի ն, յունվարի 25-ին

Դեկտեմբեր ամսին, Կայզերօֆ հիւրանոցում, Գերմանիայի զանազան ծայրերից հաւաքված գիտնականների ահագին բազմութիւնը տօնեց Ռուդօլֆ Ֆիրխօվի հիմնած գիտնական «Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und fur Klinische Medizin» հրատարակութեան 50-ամեակը: Ներկայ էր հիմնադիրը, որն այդ օրվայ հերոսն էր: Հաւաքված էին բժիշկներ, բնագէտներ, անթրօպօլօգներ, ժողովրդագրագէտներ, պատմաբաններ, քաղաքագէտներ, զանազան համալսարանների ներկայացուցիչներ, թւով մօտ 400 հոգի:

Պրօֆէսօր Բերգմանին թեանցուկ՝ դահլիճը մտաւ ծերունի գիտնականը: Բուռն ծափահարութիւնը թնդում էր: Սեղանի վրա՝ առաջին բաժակն առաջարկեց Բերգման. բնորոշելով Ֆիրխօվին՝ անուանեց նրան գերմանական բժշկական գրականութեան հայր-հիմնադիր: Մինչև 1847 թւը, եթէ մէկը ցանկանում էր իր հետազօտութիւնը գիտնական աշխարհի առաջ դնել և տալ իր գործին գիտնական բնաւորութիւն, նա պարտաւոր էր ուղարկել Պարիզ «Bulletin»-ին, իսկ գերմաներէն լեզուով քան հրատարակել՝ նշանակում էր նախօրօք մոխրի տակ թաղել նրան: 1847 թւին Ֆիրխօվ հիմնում է իր «Արխիվը» և սկզբում սկսում է նրա մէջ տպագրել իր նշանաւոր փորձերը մայրենի լեզուով: Կամաց կամաց խմբվում են երիտասարդ ույժերը, և այն ժամանակվայ փոքրաթիւ խումբը այս 50 տարվայ ընթացքում այնքան աճել է, որ հազիւ աչողվում է քչերին արժանանալ լոյս ընծայելու իրանց աշխատութիւնը «Արխիվի» էջերում: Այժմ, երբ Գերմանիան ունի հարիւրաւոր գիտնական թերթեր, միմիայն բժշկութեան և բնագիտութեան վերաբերեալ, ժամանակակից գերմանացին անկարող է երևակայել, որ մի 50 տարի առաջ Ֆիրխօվի քայլը համարվում էր ամենահամարձակ քայլերից մէկը և փորձված մարդիկ գուշակում էին շուտով մահվան դատապարտված տեսնել նրան: Բայց կուլտուրական ամեն մի խելօք շարժում ունի իր հաստատ ապագան և Գերմանիայի այդ փայլուն օրինակը խրախոյս է կուլտուրապէս նոր զարգացող ժողովուրդներին:

Բերգմանից յետոյ խօսեց նշանաւոր անատօմ և անթրօպօլօգ Վալդէյերը: Վերջինի ճառի նիւթը վերաբերում էր Ֆիրխօվի հետազօտական առանձնայատկութիւններին: Ամենաբնորոշ կողմը նրա հետազօտութիւնների, այն մանրազնին քննութիւնը, մանրամասն հետախուզութիւնն է, որ Ֆիրխօվի բոլոր աշխատանքների մէջ աչքի է ընկնում: Մարդիկ յաճախ մանրամասնութեան յետևից ընկած՝ իրականը աչքից բաց են թողնում և զբաղվում մի մասնաւոր երևոյթով. Ֆիրխօվի խոշոր յատկութիւնը հէնց այն է, որ նա մանրազննին քննութեան ընթացքում գիտէ զարմանալի սրամտութեամբ էականը անէական խիստ զատել: Այդ յատկութիւնը դառել է Ֆիրխօվի երկրորդ բնաւորութիւնը: Ապա ճառախօսը մի օրինակ բերեց, ինչպէս ինքը և իր ընկեր գիտնական Ռէկլինգհաուզէնը երկար աշխատում էին մի գանգի վրա և չէին կարողանում մի որոշ եզրակացութեան գալ, այն բազմաթիւ հակասութիւնների շնորհիւ, որ ամեն բոպէ առաջ էին գալիս այդ գիտնական հրականների առաջ: Ֆիրխօվը Ստրասբուրգով անցնելիս հանդիպում է դրանց՝ և շատ թեթև քննութիւնից յետոյ առանց տատանվելու իսկոյն որոշում է գանգը և վերածում սխալմի: Ֆիրխօվի մտածողութեան եղանակը զուտ գիտնական է, և նրա ազդեցութիւնը շատ մեծ է եղել ամբողջ 50 տարվայ ընթացքում: Եթէ այսօր մի գերմանացի մտածում է գիտնականօրէն, նա մտածում է Ֆիրխօվի ոգով: Ֆիրխօվը այժմ էլ երբեմնակի ընդհանուր հայեացք է ձգում իր «Արխիվի» էջերում իր ցելուլար «ախտաբանութեան» (Zellular Pathologie) վրա, որոնք մի մի գոհարներ են գիտական գրականութեան մէջ: Ծերունի գիտնականը ճիշդ է գնահատում իր ցելուլար «ախտաբանութիւնը» անուանելով նրան ոչ սիստեմ, այլ միմիայն սկզբունք:

Հայ ընթերցողների համար գուցէ կարևոր լինի մի քանի խօսքով բացատրել, թէ ինչումն է կայանում Ֆիրխօվի ցելուլար պաթալօգին: Ամեն մի օրգանիզմ բաղկացած է հասարակ մանր բջիջներից (Zelle)—այդ յայտնի էր մինչև Ֆիրխօվը: Եթէ բոլոր բջիջները առողջ են, իրանց ֆիզիօլոգիքական ընթացքը կատարում են կանոնաւոր՝ օրգանիզմը առողջ է: Եթէ մարդու օրգանիզմին է այդ վերաբերում—մարդը առողջ է: Եւ հակառակը՝ երբ մարդ կամ առհասարակ օրգանիզմը հիւանդանում է, այդ նշանակում է, որ նրա մի որ և է մասի բջիջները իրանց կանոնաւոր ընթացքից դուրս են եկել՝ հիւանդացել են: Կարճ ասած՝ երբ բջիջները իրանց կանոնաւոր ընթացքը փոխում են, առաջ է գալիս ամբողջ օրգանի և երբեմն ամբողջ օրգանիզմի հիւանդութիւն: Բջիջները հասարակ աչքով տեսնել անկարելի է. դրա համար էլ բջիջների, կամ ամբողջ նրանց գործունէքի խանգարումները, խանգարումը տեսնելու համար պէտք դիմել մ ի կ ր օ ս կ օ պ ի կ քննութեան: Ֆիրխօվը առաջինն էր, որ մատնացոյց արաւ դրա վրա և իր բազմաթիւ հետազօտութիւններով ապացուցեց այն հիմնական սկզբունքը, թէ հ ի ւ ա ն դ ո ւ թ ե ա ն պ ա տ ճ ա ռ ը պ ի տ ի պ տ ռ ե լ բ ջ ի ջ-ց ե լ է ի մէջ և դրա համար էլ նրա սկզբունքը կոչվում է՝ ց ե լ ու լ ա ր պաթալօգի, որ մեր լեզուագէտները կը թարգմանէին «Բջջային ախտաբանութիւն»:

Բոլոր հռետորներին համեստ գիտնականը պատասխանեց, ասելով որ ինքը շատ հպարտ է զգում, որ 50 տարի առաջ փոքր յոյսերով իր սկսած գործը այսօր այսպիսի ընկերների գնահատութեան է արժանանում: Ինքը իրան համարում էր «օբյեկտիվ», և ինքը միայն այն բաներին է ձեռք մեկնել, ինչ ինքը գտել է «անհրաժեշտ և օգտակար»:

Քիչ շատ նշանաւոր ճառերից յիշենք Բեռլինի համալսարանի ռեկտոր Շմօլերի ասածը, որը աւելի բնորոշում է ճառախօսին, քան Ֆիրխօվին: «Մեծ մարդիկը չեն սիրում, որ իրանց գնահատութիւնը լինի միայն նեղ մասնագիտական տեսակէտից. Բիսմարկը երբէք ֆելդմարշալ Մոլտկէին չէր հաճոյախօսում, թէ նա նշանաւոր զինուորական կամ տաղանդաւոր քաղաքագէտ է, այլ միշտ ասում էր՝ «դուք Բեռլինի ամենանշանաւոր ձի քշողն էք». ես էլ կասեմ ձեզ՝ որ «դուք գերմանական բայխստագի ամենամեծ քաղաքագէտ էք»: Եւ այս քաղաքագիտութեամբ էլ վերջացաւ այդ գիտնական տօնը:

Անուշ. Քալանթար

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Տ ր ա պ ի զ օ ն, փետրվարի 4-ին

Սուլթանին ծննդեան տարեդարձին գիշերը՝ դեկտեմբերի 24-ին, քանի մը սրիկաներ հրապարակին մէջ՝ անցուդարձիատեն, հայ կնոջ մը վրա կը յարձակին, երբ սա՝ իր ամուսնոյն հետ այցելութենէ մը կը վերադառնար: Սրիկաները կնոջը կը փաթթվին և կուզեն զայն առևանգել, «Այս կինը մեզի կը վայլէ» և այլ նախատական խօսքեր ուղղելով ամուսնոյն: Խեղճ կինը լեղապատառ եղած գետին կը փռվի. հազիւ կարելի կըլլայ տուն փոխադրել զայն, ուր քանի մը օր անկողնոյ կը ծառայէ: Կառավարութիւնը թէև կիմանայ, բայց ո՞րու հոգը...

Քանի մը օր առաջ՝ ծանօթ հայ երիտասարդ նաւավար մը, երեկոյեան դէմ, ծխելով տուն կը վերադառնայ. փողոցէ մը անցած պահուն պատերազմէն նոր վերադարձող կամաւոր թիւրք զինուոր մը յանկարծ վրան յարձակելով, կուզէ դանակով սպաննել զայն, վասն զի «կեավուր» մը համարձակած է ծխելով իր առջևէն անցնել: Հայ-նաւավարը, կորովի ու ճարպիկ, կը յաջողի դանակի հարուածներէն պրծիլ՝ զինուորը գետին տապալելով: Հայը կը դիմէ ոստիկանատուն եղելութիւնը իմացնելու. և ի՞նչ պատասխան կարելի էր սպասել թիւրք-պաշտօնեայէն, բայց եթէ սա բանաձևը. «կեավուր, յանցանքը քու քով է, որ բամազան օրով խալամին առջևէն ծխելով կանցնէիս»: Ու խնդիրը կը փակվի:

Թիւրք ժողովրդի մէջ շատ տարաձայնութիւններ կան: Քրիստոնեայ ազգաբնակութեան դէմ գրգռուած դրութեան մէջ են: Երկու օր է որ պահեստի զինուորները զէնքի տակ առնելու տարաձայնութիւններ կան: Կը խօսուի թէ թիւրքը պատերազմ պիտի ունենայ. բայց յայտնի չէ որո՞ւ հետ...:

Յունվարի 29-ին, թիւրք քօմիսէրի մը, հայ փոլիսի մը ու բազմաթիւ ոստիկաններու ընկերակցութեամբ՝ Վանէն տեղւոյս բանտը բերվեցաւ՝ օրիորդ Զարուհի Տէրոյեան, Վանի մօտակաները զինուորներու կողմէ սպանվող Տիգրան Տէրոյեանի քոյրը: Կը լսուի թէ Կ. Պօլիս պիտի տարվի ու անկէ ալ Ղարա-Թարապլուս աքսորվելու է իբր յեղափոխական:

Տ—ցի

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թ է հ ր ա ն, յունվարի 24-ին

Յունվարի 10/22-ին, շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը $9^1/_2$-ին, Թէհրանում տեղի ունեցաւ արեգակի մասնական խաւարումը, որ տևեց 1 ժամ և 20 րոպէ: Պարզ տեսնվում էր, թէ ինչպէս արևմտեան կողմից, կէս-աղեղնաձև մի սև չերտ ծածկելով արեգակի փայլուն եզերագիծը, և հետզհետէ ընդարձակվելով ու սկաւառակի ցածի մասի $^3/_8$ մասը ծածկելով՝ անցաւ իր սովորական ընթացքը կատարելու: Ինչպէս յայտնվում է, մեզանից դէպի հարաւ տեղի ունեցած պիտի լինի արեգակի կատարեալ խաւարումը. գտնվելով լուսնի՝ երկրի վրա գցած կոնաձև մութ բծի հիւսիսային կողմում, մեր աչքից ծածկված մնաց հրաշէկ սկաւառակի միայն $^3/_8$ մասը, զրկելով մեզ բոլորական խաւարման այն հետաքրքիր տեսարանից, որին ականատես եղան նոյն Թեհրանում 1883 թւին: Թէ պարսիկ ժողովուրդը ինչ աղէտալի հետևանքներ է սպասում այս խաւարումից, այդ կարող է երևակայել միայն նա, ով ծանօթ է այդ ազգի ամբոխի սնահաւատութեան և աւելորդապաշտութեանը...

Ներկայ ամսին, հայր Այվատեանը երկու անգամ պաշտօնապէս հրաւէր կարդաց այստեղի ազգայիններին, որ Հայկազեան դպրոցը ղեկավարող նոր հոգաբարձութիւն ընտրեն, սակայն յաջողութիւնը միանգամայն անտեսանելի պիտի մնայ մեզ, շնորհիւ հասարակութեան անտարբերութեան և միանգամայն անպարտաճանաչութեան...:

Ս. Գ. Ժիւփիթէր

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Times» լրագիրը հաղորդում է հաստատ աղբիւրից, որ Ռուսաստանի և Բ. Դրան մէջ ներկայումս բանակցութիւններ են լինում՝ թոյլ

տայ ռուսաց դրամաւոր նաւերին Բոսֆորից անցնելու [illegible] համար։ Լրագիրը նկատում է, որ եթէ Ռուսաստանը ձեռք բերի այդ [illegible] [illegible]

—Անգլիայի [illegible] «Новости» լրագրին [illegible] [illegible]

—Արգարոյի Կրետէի [illegible] «Nord» լրագրին [illegible] [illegible]

պահանջված զէպքում կամի այն, ինչ որ նա արդէն արաւ յոյների և բոլգարների աղատութեան համար։ Մանաւանդ որ այդ հարցում Ռուսաստանը չէզոքացրած չէ, որովհետև նա գործում է ոչ միայն իր դաշնակից Ֆրանսիայի, այլ և Անգլիայի և Իտալիայի համաձայնութեամբ։

ԽԱՌԸ ԼՈՒՐԵՐ

«Review of Reviews» ամսագրում տպված են Մաքս Նորդաուի և Էդուարդ Դրիւմօնի կարծիքները մտքերի այժմեան յուզված դրութեան մասին Ֆրանսիայում։ Թէպէտ Նորդաու ինքն հրէայ է և ջերմ կողմնակից հրէաների, իսկ Դրիւմօն յայտնի հակասեմիտ է, բայց նրանք երկուսն էլ մէկ կէտում համաձայն են, այն է, որ ներկայ յուզմունքը կարող է բռնկումով վերջանալ։ Նորդաու հաւատացած է, որ եթէ իշխանութիւնների եռանդը չը լինէր, ոչինչ բան չէր արգելի երկրորդ անգամ բարթուղիմէոսեան գիշերվայ կրկնվելուն։ Նա համոզված է, որ հակասեմիտական շարժման գլուխ է կանգնած կաթօլիկ եկեղեցին և որ յուզմունքը պաշտպանվում է Հռոմից։ Դրիւմօն, ընդհակառակն, զարմանում է, թէ ինչպէս կարելի է ժողովրդի այժմեան յուզման մէջ կրօնական կողմ տեսնել։ Հակասեմիտականութիւնը վարում է տնտեսական, և ոչ թէ կրօնական պատերազմ։ Բարձր հոգևորականութիւնը ընդհակառակն «ծառայում է հրէաներին և չէ համակրում նրանց դէմ կռուելու մտքին»։ Իսկ ստորին հոգևորականութիւնը, ժողովրդին և նրա կարիքներին աւելի մօտ ծանօթ լինելով, ցանկանում է հակասեմիտներին աջողութիւն, բայց ոչ հարցի կրօնական տեսակէտից։ Դրիւմօն, հաւատացնելով, թէ ինքն չէ ձգտում ֆիզիքական բռնութեանը, շատ կը ցանկանար, որպէս զի հրէական հարցը լուծվէր էվօլիւցիայի միջոցով, բայց իրանք հրէաները, ասում է նա, դէմ են այդ բանին, յամառութեամբ առանձին օրգանիզմ մնալով երկրի մէջ։ Այժմեան կառավարութեան վրա Դրիւմօնդ ոչինչ յոյսեր չէ դնում, և հետևանքը, նրա կարծիքով, միայն ժողովրդական ապստամբութիւնը կը լինի։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 փետրվարի։ Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի կարմրուկը անցաւ այդ հիւանդութեան յատուկ բոլոր նշաններով. տաքութիւնը, որ հասնում էր 40 աստիճանի, 11 թւին, լաւ անցկացրած գիշերից յետոյ, իջաւ մինչև 37, 9. բժերը նշանաւոր կերպով դժգունացան և ինքնազգացումը նկատելի կերպով բարւոքվեց. բայց նոյն թւին, ցերեկը, ձախ ականջի մէջ ցաւեր զգալով, տաքութիւնը բարձրացաւ մինչև 40, 2. Իսկոյն հրաւիրված պրօֆէսօր Սիմանօվսկի գտաւ, որ ձախ ականջը սաստիկ բորբոքվել է։ Երեկոյեան, հիւանդը ևրեսյթները պակասելով ականջի մէջ, տաքութիւնը սկսեց պակասել և առաւօտեան, 12-ին, ի-

ջաւ մինչև 37, 4. Նորին Մեծութիւնը օրը բաւական լաւ անցկացրեց, միայն ժամանակ առ ժամանակ անհանգստանում էր հազից։ Երեկոյեան տաքութիւնը 38, 5 [illegible] 88.

ՊԱՐԻԶ, 13 փետրվարի։ [illegible]

ՊԱՐԻԶ, 13 փետրվարի։ [illegible]

անգամ նրանց չանը, ով այնպէս անմիտ կերպով և յանդգնօրէն նետվեց այս պայքարի մէջ, ենթարկելով Ֆրանսիան անհամբերողութեան ժամանակներին վերադառնալու վտանգին»։ Մէլին ծաղրում է «ինտելիգէնցիայի ընտրեալ ներկայացուցիչներին», որոնք աչքերը փակում են և խցում են իրանց ականջները։ Կառավարութիւնը գործ ունի վէրքի հետ, որը պէտք է բժշկել, որովհետև դա անհրաժեշտ է. նա կը հաստատի ընդհանուր հանգստութիւն, նա ձեռք կառնի միջոցներ, որ պահանջում են հանգամանքները։ Երէկվայ դատավճռից յետոյ այլ ևս ոչ ոք չէ կարող մատնացոյց լինել իր անկեղծութեան վրա։ Եթէ կառավարութեան ձեռքի տակ եղած օրէնքները բաւական չեն լինի, նա կը պահանջի նոր օրէնքներ։ Պատգամաւորների ժողովի մեծամասնութիւնը կապացուցանի, որ երբ գործը վերաբերում է հայրենասիրութեան, —այլ ևս գոյութիւն չունի ոչ մի կուսակցութիւն։ (Բուռն ծափահարութիւններ)։ Բուժօն առաջարկում է Մէլինի ճառը տարածել ամբողջ Ֆրանսիայում։ Առաջարկն ընդունվեց ձեռքերը բարձրացնելով։ Ժողովը 416 ձայնով ընդդէմ 41-ի յայտնեց վստահութիւն կառավարութեան յայտարարութեան։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ

աւագների խորհուրդը խնդրում է պ.պ. անդամներին չնորհ բերել ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ, որ լինելու է՝ չաբաթ օրը, փետրվարի 21-ին, երեկոյեան 10 ժամին՝ մասնակցելու 1898 թ. համար աւագների և նրանց թեկնածուների ընտրութեանը։ Աւագների թեկնածուներ ցուցակագրելու ընտրողական թերթերը գտնվում են ժողովարանի չվէյցարի մօտ և բաժանվում են պ.պ. անդամներին փետրվարի 15-ից սկսած։

(չ. հ. չ.) 1—3

Շաբաթ, փետրվարի 14-ին, Թիֆլիսի Ժողովարանի շինութեան մէջ, յ օ գ ո ւ տ Ս օ լ օ լ ա կ ի ձ ր ի և է ժ ա ն ա գ ի ն ճ ա շ ա ր ա ն ի, կը կայանայ

ԿՕՆՑԷՐՏ

Բարեհաճ մասնակցութեամբ օր.օր. Ն. Ա. Պապայեանի, Տ. Ի. Տէր-Ստեփանեանի, M-elle Դիւմօլի և պ.պ. Օ. Ի. Կօմիօնսկիի և Ի. Ի. Գ—սկու։

Կօնցէրտից յետոյ կը լինեն պարեր։

Կօնցէրտի սկիզբը երեկոյեան ճիշդ 9 ժամին։

Տօմսակները 5 ր. մինչև 1 ր. 10 կ. ծախվում են Ժողովարանի չվէյցարի մօտ։ 3—3

Լոյս տեսան Մ. Ջմշկեանի

ԾՈՑԻ, ՊԱՏԻ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

1898 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները՝ այժմեանից յայտնելու են, որպէս զի պատուէրները ժամանակին կատարվեն։

Հասցէն՝ ԹԻՖԼԻՍ. Մակար Ջմշկեան

(№ 139— 11—13

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ՋՕՆ ՍՏԻՒԱՐՏ ՄԻԼԼԻ՝

«ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ»

տրակտատի հայերէն թարգմանութիւնը, հեղինակի կենսագրութիւնով։ Կանխօրէն բաժանորդ գրվել ցանկացողները թող դիմեն. Москва, Сухаревская площадь, д. № 306., кв. № 8. Л. Д. Сарксянцу.

Գինը ճանապարհածախսով է՝ 1 ր. 20 կոպէկ։ 5—5

ԲԺԻՇԿ ՍԵԴՐԱԿ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

որ բնակվում է ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

ընդունում է Կովկասից եկած հիւանդներ, և պատրաստ է օտարերկրացի հիւանդներին աջակցել մասնագէտներին դիմելու համար։ Հասցէն. Charlottenburg, Kant. strasse, 65: 6—10

ԵՐԱԺԻՇՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑԻ

բոլոր հեղինակութիւնները ծախվում են Թիֆլիսում՝ Սուլղանաճեանի, Ֆարինայի, Միխիմանեանի և Լանկոյի մագազիններում։ Ստանալու համար պէտք է դիմել հետևեալ կերպով, ТИФЛИСЪ, այդ մագազիններից մէկին։

(ե.) 9—10

Մ Ի Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ո Ւ Հ Ի

Ուզում է ԱՂԱԽՆՈՒ տեղ ստանալ։

Հասցէն՝ Михайловская улица № 133, во дворѣ. 3—3

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ „Ա. ՓՐԻԴՈՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.“

Խաղատոմսերը ՏԻՐԱԺԻՑ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ համար այսուհետև պէտք առնել՝ մինչև նոր փոփոխութիւնը

1 ր. 20 կ. 2-րդ փոխ. տոմս. 1898 թ. մարտի 1-ի տիրաժի համար.

» — 95 կ. 3-րդ » » 1898 թ. մայիսի 1-ի » համար.

Բացի դրամից առնվում է 15 կոպ. թղթադրոշմի գին իւրաքանչիւր անդորրագրից։ Գրասենեակը չէ ընդունում ապահովագրութիւն հեռագրով և վերադիր վճարով։

(14, 17 և 19) 1—3

ԿԱՎԿԱԶ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ

որ գտնվում է Երևանեան հրապարակի վրա, այս տարվայ փետրվարի 15-ից անցնում է իմ ձեռքը։ Հիւրանոցում րէմօնտ է կատարվում և նորոգվում է ամբողջ սարք ու կարգը։ Բուֆէտը առաջնակարգ է։ Յոյս ունեմ յարգելի հասարակութեան բարեհաճ ուշադրութեան վրա։

2—3 Ցարգանքով ԱԲՐԱՄ ԲԱՔՐԱՁԷ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ ատեանում նշանակված է աճուրդ 18-ին սոյն փետրվարի, առանց կրկնաճուրդի, վարձով տալու Թանդոյեան եկեղեցու շինութիւնները և կրպակները, որոնք գտնվում են Միքայէլեան և Իսարլովեան փողոցների վրա, 9-րդ քաղաքամասում։ Ցանկացողները կարող են ներկայանալ գրաւականով, իսկ պայմանների հետ ծանօթանալ կօնսիստօրիայի ատեանում։

3—3 Անդամ կօնսիստօրիայի՝ Գրիգոր աւագ քահանայ Տէր-Բարսեղեան

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՄՈՒԶԷՅԸ

ՇՈՒԼՑ-ԲԵՆԿՕՎՍԿՈՒ

ԱՄԲՈՂՋ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ, բաց է ամեն օր, Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, տուն Միրիմանօվի, երկու յարկում։

ՄՈՒՏՔԸ ԱՐԺԷ ԸՆԴԱՄԵՆԸ 20 ԿՈՊԷԿ

Մուզէյին կից կայ անատօմիական բաժին. այդտեղ մտնելու համար պէտք վճարին աւելացնել 10 կոպէկ։ Ուրբաթ օրերը բացառապէս ԿԱՆԱՆՑ համար։ Մանրամասնութիւնները աֆիշաներում։

5—5

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս։ Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 18 փետրվարի (մարտի 2) ԱՆԱՏՕԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ։ Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ։

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արմօին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեակինսկայա հրապարակ։ ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերշենրօդերին։ (№ 76) 8—20

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հ ա շ ո ւ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն»

Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ա Ն Ո Ւ Մ Է Ե Ւ Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Ո Ւ Մ Է

Երկու սեռի անձանց, 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի խոշորական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետուութեան։

Բ) Առևտրական թուաբանութիւն։

Գ) Առևտրական նամակագրութիւն։

Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղութիւն։

Պարապմունքները սկսվելու են յունվարի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ։

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, Ս Օ Լ Օ Լ Ա Կ, Սերգիեվսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20։

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիզզէկկի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու։ (չ.) 15—15

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 13 Февраля 1898 Типографія Грузинск. Издат. Т—ва, Лорисъ-Меликов. ул. № 13